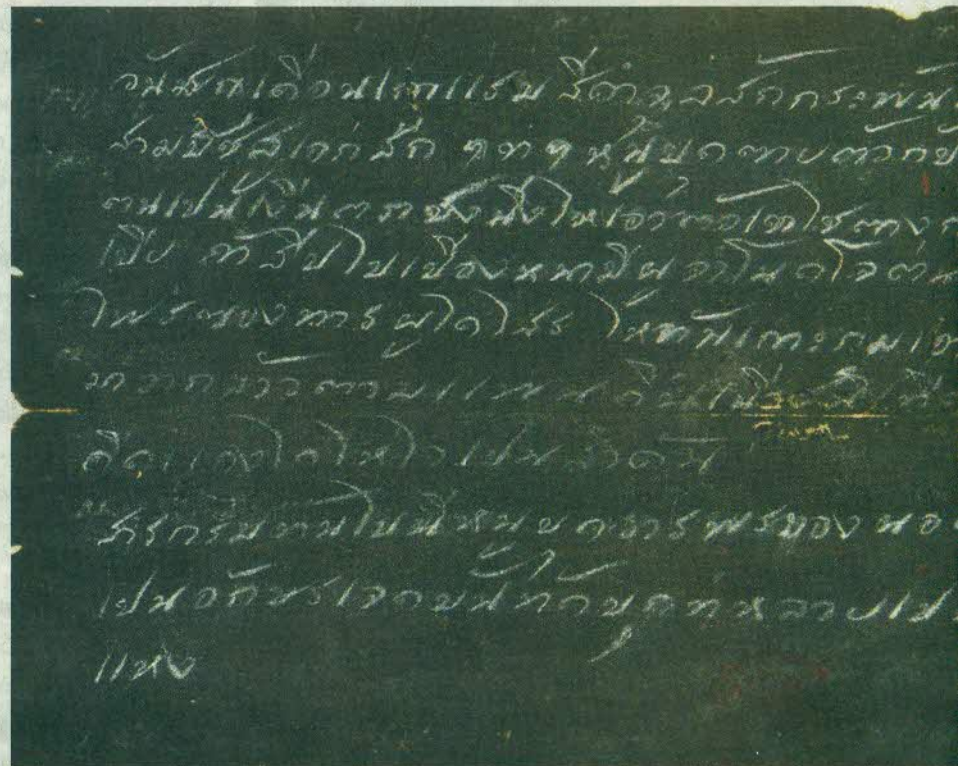


កើតចេញ 2000 ឆ្នាំម្សិលមិញកំពុងចេញ?

เกือบ 200 ปียังไม่ม ลับลมคมใน 'นิราศพระประธม รัก ชัง วิว

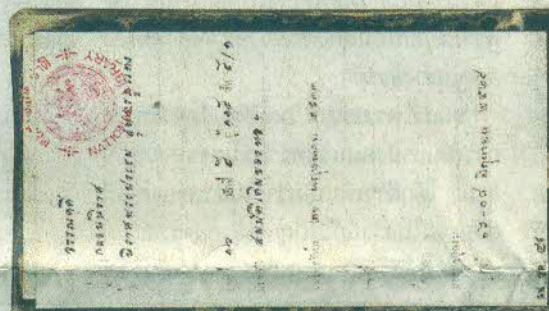


ต้นฉบับสมุดไทยนิราศพระประธม เลขที่ 16 เก็บรักษาอยู่ที่หอสมุดแห่งชาติ ระบุ จุลศักราช 1193 มีเรื่องท

สาธิตะ พระประธมบรมธาตุ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2560 ศาสตราจารย์ ล้อม เพ็งแก้ว ปราชญ์เมืองเพชร มอบต้นฉบับที่ สอ.บ.ช. โดยงบประมาณสนับสนุนจาก บ.ม.ค.ช. จำกัด (มหาชน) แก่ ศูนย์สยามทรรศนศึกษา คณะศิลปศาสตร์ ม.มหิดล

www.facebook.com/ScoopMatl
ประชาสัมพันธ์

เป็นที่รู้กันว่าวันที่ 26 มิถุนายน คือวันคล้ายวันเกิดของสุนทร



พระประธม บรมธาตุ

จงพรหมศาสนาอยู่ไม่รู้จัก

ตามชน "ปิตุสพระประธม" ๑๑๑ "สุนทรภู" และ
แนวทางการปฏิบัติในมิติพระภิกษุจรรยาธรรม



อ.อม. เจริญ
อ.วิเศษ. เจริญ

พระสงฆ์ชั้นผู้ใหญ่
และคุณธรรมอันสูงส่ง

สาธุสะ พระประธมบรมธาตุ จงพรหมศาสนาอยู่ไม่รู้จัก พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2560 ศาสตราภิชาน ล้อม เพ็งแก้ว ปราชญ์เมืองเพชร มอบต้นฉบับที่ สอนชำระโดยงบประมาณสนับสนุนจาก บ.ม.ค.ชน. จำกัด (มหาชน) แก่ ศูนย์สยามทรรศนศึกษา คณะศิลปศาสตร์ ม.มหิดล

ประชาสัมพันธ์

www.facebook.com/ScoopMat

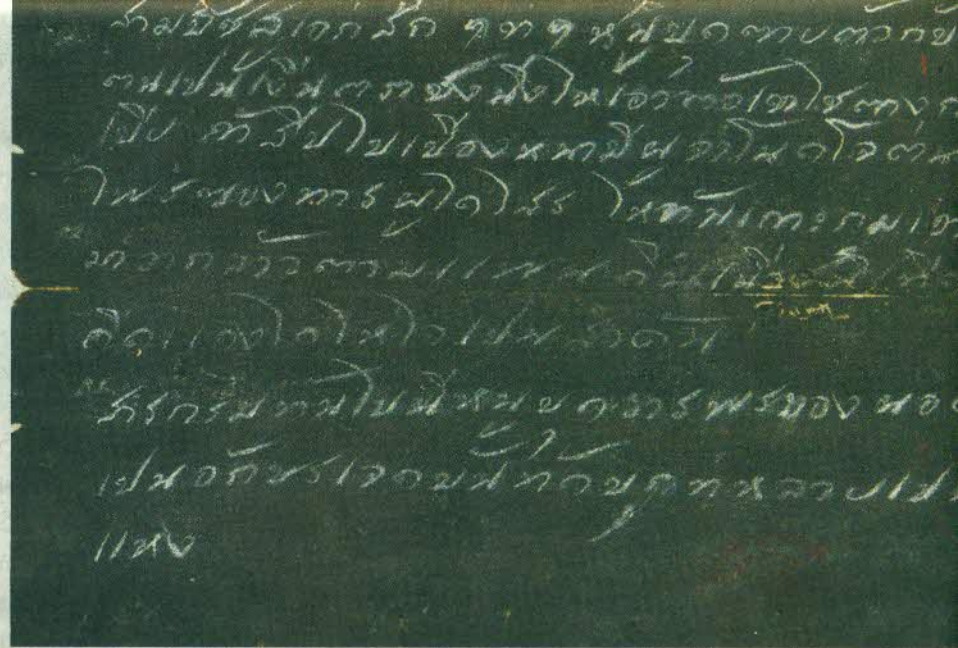
เป็นที่รู้กันว่าวันที่ 26 มิถุนายน คือวันคล้ายวันเกิดของสุนทรภู่ ครูวีที่ไม่ได้มีอาชีพกวี เพราะที่แท้เป็นอาลักษณ์ในราชสำนักรัตนโกสินทร์ หากประเด็นของกวีเอกผู้เป็นบุคคลสำคัญของโลก ท่านนี้ได้รับการ "ปฏิรูป" องค์ความรู้อย่างต่อเนื่องในช่วงหลายปีมานี้ด้วยการเผยแพร่และผลิตซ้ำจนเป็นที่ยอมรับกันว่าไม่ได้เป็นเมืองแกล้ง จังหวัดระยอง หากแต่เป็น "ผู้ตีวงหลัง" บางกอกน้อยหาใช่ไพร่ไร้เคหา ทว่าได้รับการอุปถัมภ์ค้ำชูจากเจ้านายตราบชั่วลมหายใจสุดท้าย นอกจากนี้ นักวิชาการหลายท่านไม่เชื่อว่าสุนทรภู่เป็น "ชีนา" อย่างที่บอกเล่ากันมาเนิ่นนาน ด้วยดัชนีชี้วัดจากจำนวนผลงานซึ่งต้องใช้คำว่า "มหาศาล" ชนิดไม่มีเวลาเกินหล้ามหาอย่าเป

แม้เรื่องราวชีวิตจะถูกคลี่คลาย ทว่ายังมีอีกหลายเงื่อนปมใน "บันทึกการเดินทาง" ของกวีเอกผู้ที่ยังมีลบลมคมในชนิดยังคลาไคลไม่ออก หนึ่งในนั้นคือปริศนาที่ปรากฏใน "นิราศพระประธม" ซึ่งเมื่อไม่นานมานี้ ผศ.ดร.อภิสิทธิ์ เกษมผลกุล ประธานศูนย์สยามทรรศนศึกษา คณะศิลปศาสตร์ ม.มหิดล ตั้งข้อสังเกตไว้ในหนังสือ **สาธุสะ พระประธม บรมธาตุ จงพรหมศาสนาอยู่ไม่รู้จัก ตามรอยนิราศพระประธมของสุนทรภู่** จัดพิมพ์โดยศูนย์สยามทรรศนศึกษาฯ ร่วมกับ กองวิเทศสัมพันธ์ ม.มหิดล

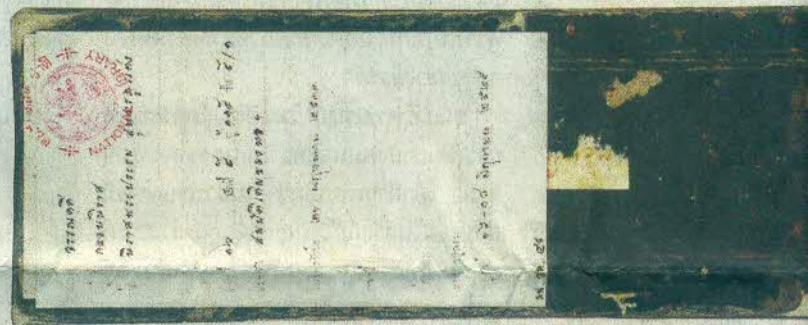
ชำเลื่อง ชำแหละ ชำระ

เมื่อสุนทรภู่บุกพระปฐมเจดีย์

นิราศพระประธม เล่าเรื่องราวการเดินทางของสุนทรภู่เมื่อครั้งไปสักการะพระปฐมเจดีย์ เมืองนครชัยศรี ซึ่งก็คือจังหวัดนครปฐมในปัจจุบัน สันนิษฐานกันทั่วไปว่าแต่งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2385 หลังสุนทรภู่ลาสิกขา **อนิด อยู่โพธิ์** อดีตอธิบดีกรมศิลปากร เชื่อว่าสุนทรภู่คงสึกราวช่วงขึ้นเดือน 8 ก่อนเข้าพรรษาในปีนั้น แล้วถวายตัวฟังพระบารมีพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งในตอนนั้นดำรงพระ



ต้นฉบับสมุดไทยนิราศพระประธม เลขที่ 16 เก็บรักษาอยู่ที่หอสมุดแห่งชาติ ระบุ จุลศักราช 1193 มีเรื่องพบ



อิสริยยศเป็นสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าฯ กรมขุนอิศเรศรังสรรค์ และประทับอยู่ที่พระราชวังเดิม กรุงเทพมหานคร

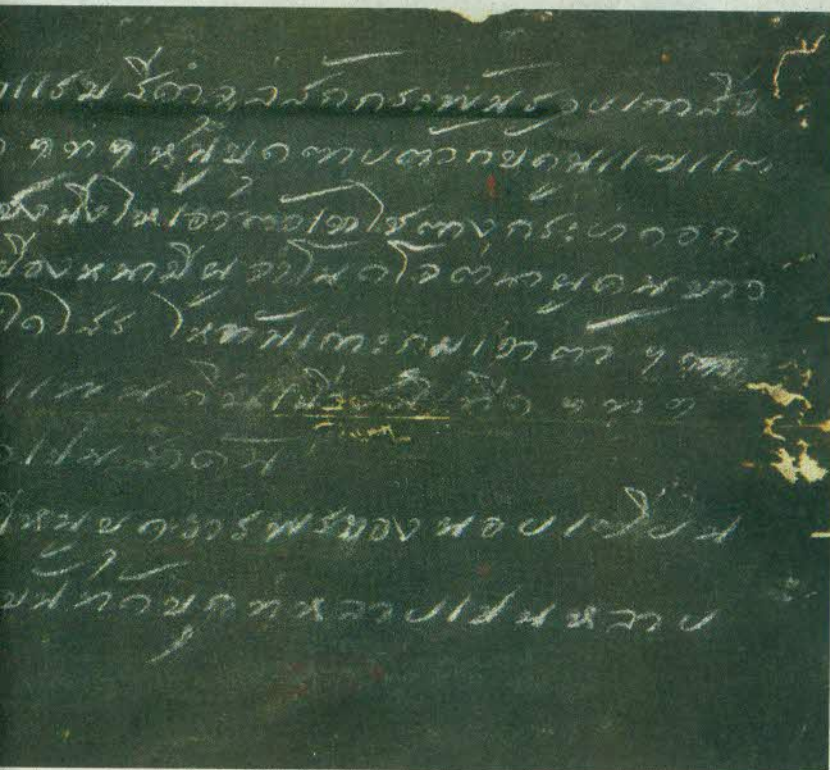
ต่อมา ในเดือน 12 ปีชวด พ.ศ.2385 สุนทรภู่จึงเดินทางไปยังพระปฐมเจดีย์พร้อมลูกชาย 2 คน คาดว่าลงเรือแถวท่าพระราชวังเดิม ดูเหมือนข้อมูลทุกอย่างไม่มีอะไรน่าสงสัย ทว่า ผศ.ดร.อภิสิทธิ์ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับปีที่แต่งนิราศว่าอาจไม่ตรงกับข้อมูลที่เชื่อกันในปัจจุบัน โดยอาจแต่งขึ้นก่อนหรือระหว่าง พ.ศ.2372-2374 ต่างหาก โดยนำหลักฐานจากต้นฉบับสมุดไทยถึง 4 ฉบับมาสอบทานอย่างละเอียด โดยเจ้าตัวพบว่ามีความแตกต่างกันทั้งถ้อยคำและคำกลอน ที่น่าสนใจคือ มีอยู่ฉบับหนึ่งซึ่งมีข้อความระบุว่า บุคคลชื่อ "หนู" เป็นบุตร "ตาบ" กุ้ย้มเงิน "คุณแซ่" เมื่อจุลศักราช 1193 ซึ่งตรงกับ พ.ศ.2374 ก่อนข้อสันนิษฐานเดิมคือ พ.ศ.2385 ถึงราว 10 ปี อย่างไรก็ตาม สาเหตุที่ ผศ.ดร.อภิสิทธิ์ให้ตัวเลขไว้กว้างๆ ตั้งแต่ พ.ศ.2372-2374 เนื่องจากข้อความในต้นฉบับมีความไม่สอดคล้องกันบางประการในเรื่องปีนักษัตร ประเด็นที่ดูเหมือนเป็นเรื่องเล็กน้อยๆ น้อยๆ นี้ เกี่ยวพันถึงชีวประวัติสุนทรภู่ในเรื่องออกจากวังหลังไปอยู่ "วังหลวง" และช่วงที่พลัดจากการเป็นขุนนางวังหลวงในสมัยรัชกาลที่ 3 โดยมีรายละเอียดมากมายในหนังสือ **สาธุสะ พระประธม บรมธาตุฯ**

สงครามความรัก? ลับล

สถานที่สูญหายจากนิราศ

อีกหนึ่งประเด็นที่ ผศ.ดร.อภิสิทธิ์นิราศพระประธมที่ "ไม่ถูกเอ่ยถึง" สุนทรภู่ในแผ่นดินรัชกาลที่ 3 เมื่อเวลานั้น ทำไมจึงไม่กลับวังหลัง? ผศ.ดร.อภิสิทธิ์ตั้งข้อสังเกตว่าอย่างกับเจ้านายวังหลัง โดยเฉพาะผิดตั้งแต่วัยหนุ่มเรื่อยมาก็เป็นได้ ที่เมตตา แต่ก็ไม่สามารถทำให้อยู่ในเก่า นอกจากนี้ ยังดูเหมือนจงใจไม่นายบางพระองค์อีกด้วย นั่นคือหมื่นนครโยธิตรงอุปถัมภ์ โดยสุ 'บางขุนนนท์' เท่านั้น นอกจากนี้ วักรมหลวงเสนีบริรักษ์ทรงอุปถัมภ์ เจ้าตัวจึงเชื่อว่าเป็นสิ่งที่สนับสนุนแย่งระหว่างสุนทรภู่และเจ้าสามกษัตริย์ ความรัก "คดีแม่จัน" อันเป็นรักส

ปียังไม่มีคำตอบ? พระปฐม'หลากเจื่อนปม ัง วิวาทะ



รัชกาลที่ ๑ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๑ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๑ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์



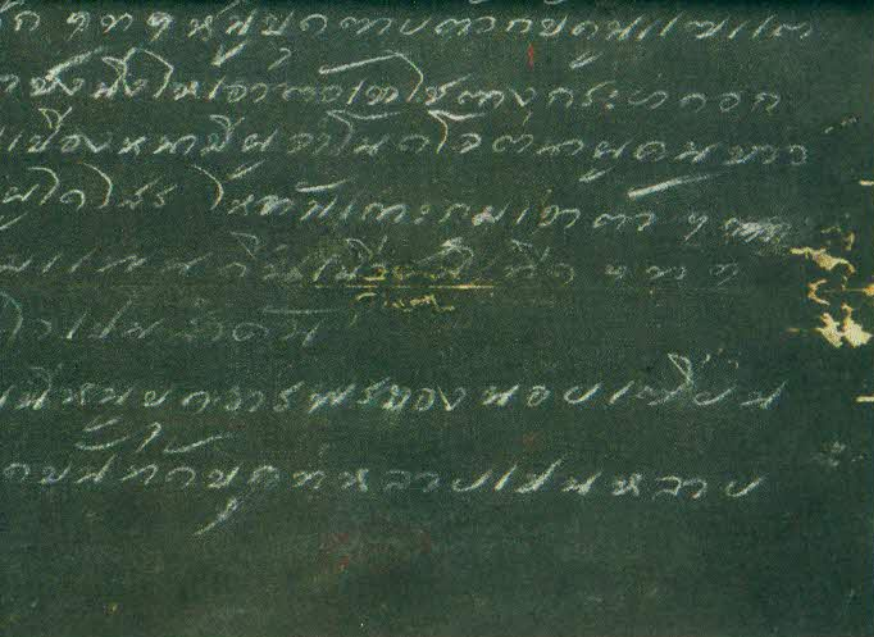
ภาพถ่ายเก่าพระปฐมเจดีย์และพื้นที่โดยรอบ จุดมุ่งหมายการเดินทางของสุนทรภู่ในนิราศพระปฐม

คู่ปรับสุนทรภู่ วิวาทะกษิเมืองนครชัยศรี

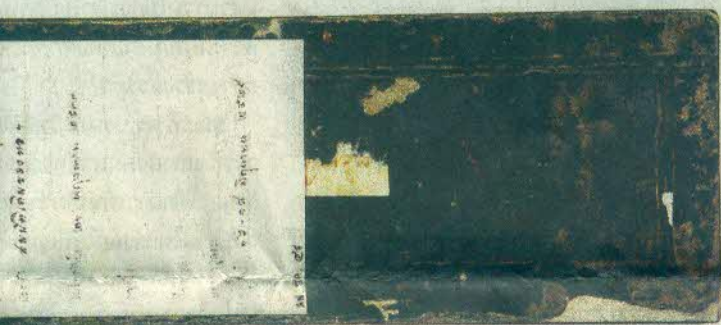
ในนิราศพระปฐมนี้ ยังมีเหตุการณ์เปี่ยมสีสันอย่างการไม่กินเส้นระหว่างสุนทรภู่ ซึ่งเชื่อว่าขณะนั้นอยู่ในสมณเพศ พระยาปริยัติธรรมธาดา (แพ ตาละลักษมณ์) ระบุไว้ในหนังสือประวัติสุนทรภู่โดยอ้างอิงปากคำของ พระยาสมุหราชพรพยาน (ทัต) ว่า

“ครั้งหนึ่งท่านอาจารย์สุนทรภู่ออกไปมัสการพระปฐมเจดีย์ ทว่าพระครูประจักษ์ญาณแห่งวัดนี้ ซึ่งเป็นศิษย์ของพระครูประจักษ์ญาณ





เก็บรักษาอยู่ที่หอสมุดแห่งชาติ ระบุ จุลศักราช 1193 มีเรื่องหนู บุตร ตาบ กุ้ยมเงินคุณแซ



เจ้าฟ้าฯ กรมขุนอิศเรศรัง
สุนทรภู่จึงเดินทางไปยัง
เรือแถวท่าพระราชวังเดิม
สัย ทว่า ผศ.ดร.อภิสิทธิ์
ไม่ตรงกับข้อมูลที่เชื่อกันใน
ศ.2372-2374 ต่างหาก โดย
มาสอบทานอย่างละเอียด
คำและคำกลอน ที่น่าสนใจ
คือ “หนู” เป็นบุตร “ตาบ”
ซึ่งตรงกับ พ.ศ.2374 ก่อน
ปี อย่างไรก็ตาม สาเหตุที่
พ.ศ.2372-2374 เนื่องจาก
บางประการในเรื่องปีนักษัตร
ๆ นี้ เกี่ยวพันถึงชีวประวัติ
หลวง” และช่วงที่พลาด
ลที่ 3 โดยมีรายละเอียด
บรมธาตุฯ

สงครามความรัก? ลับลมคมใน สถานที่สูญหายจากนิราศพระประธม

อีกหนึ่งประเด็นที่ ผศ.ดร.อภิสิทธิ์ไม่ปล่อยข้าม คือสถานที่ใน
นิราศพระประธมที่ “ไม่ถูกเอ่ยถึง” โดยตั้งคำถามว่า ในช่วงชีวิตของ
สุนทรภู่ในแผ่นดินรัชกาลที่ 3 เมื่อพลาดจากการเป็นขุนนางวังหลวง
แล้วนั้น ทำไมจึงไม่กลับวังหลวง?

ผศ.ดร.อภิสิทธิ์ตั้งข้อสังเกตว่า อาจเพราะเกิดความขัดแย้งบาง
อย่างกับเจ้านายวังหลวง โดยเฉพาะ 1 ในเจ้าสามกรม เนื่องจากความ
ผิดตั้งแต่วัยหนุ่มเริ่ดยามากเป็นได้ โดยอาจมีเพียง **เจ้าครอกทองอยู่**
ที่เมตตา แต่ก็ไม่สามารถทำให้อยู่ในวังหลวงได้อย่างสะดวกใจเหมือน
เก่า นอกจากนี้ ยังดูเหมือนจงใจไม่เอ่ยถึงสถานที่และบุคคล คือเจ้า
นายบางพระองค์อีกด้วย นั่นคือ วัดไชยชิด บางขุนนนท์ ซึ่งกรม
หมื่นนครโยธีทรงอุปถัมภ์ โดยสุนทรภู่เลือกกล่าวเพียงกว้างๆ ว่า
“บางขุนนนท์” เท่านั้น นอกจากนี้ วัดโพธิ์บางโอ หรือวัดโพธิ์เสนี ซึ่ง
กรมหลวงเสนีบริรักษ์ทรงอุปถัมภ์ ก็ไม่ถูกกล่าวถึงเช่นกัน

เจ้าตัวจึงเชื่อว่าเป็นสิ่งที่สนับสนุนข้อสันนิษฐานเรื่องความขัด
แย้งระหว่างสุนทรภู่และเจ้าสามกรม โดยเชื่อว่าเป็นเพราะสงคราม
ความรัก “คดีแม่จัน” อันเป็นรักสามเส้านั่นเอง



ภาพถ่ายเก่าพระปฐมเจดีย์และพื้นที่โดยรอบ จุดมุ่งหมายการเดินทาง
ของสุนทรภู่ในนิราศพระประธม

คู่ปรับสุนทรภู่ วิวาทะภิกษุเมืองนครชัยศรี

ในนิราศพระประธมนี้ ยังมีเหตุการณ์เบี่ยงเบนสำคัญอย่างการไม่กินเส้น
ระหว่างสุนทรภู่ ซึ่งเชื่อว่าขณะนั้นอยู่ในสมณเพศ **พระยาปริยัติธรรม**
ธาดา (แพ ตาละลักษมณ์) ระบุไว้ในหนังสือประวัติสุนทรภู่ โดยอ้างอิง
ปากคำของ **พระยาสมุสธรรพการ (ทัต) ว่า**

“ครั้งหนึ่งท่านอาจารย์สุนทรภู่ออกไปมัสการพระปฐมเจดีย์
ท่านพระครูปฐมเจดีย์นั่นเองเป็นผู้ที่เป็นจินตกรวิอยู่ในถิ่นนั้นเอง
ทั้งชำนาญภาษาบาลีด้วย จึงนึกว่าจะลองเล่นเพลงมคอกับสุนทรภู่ ดู
ที่ว่าหรือจะดีแต่กลลลอนเท่านั้น หรือจะดีทั้งสองอย่าง ถ้าเช่นนั้นท่าน
พระครูก็จะได้รับความชมเชยบ้างว่า ตนก็เป็นปราชญ์พอใช้เหมือนกัน
แต่ความมุ่งหมายมันคิดไปถนัด คือ เมื่อเยี่ยมท่านอาจารย์ ก็กล่าวธรรม
ปฏิสันถารขึ้นดังนี้ว่า

**สุนทรา อาคเต เม ปุจฺฉา อหังกิริจฺจน ผฺจฺจนา
ปสฺสงสา ศุภสฺสาร สะทั้นดินฯ**

ว่าดังนี้แล้วส่งสำเนาเขียนให้ท่านสุนทรภู่ สุนทรภู่เห็นทีจะ
ไม่พอใจ จะเห็นเป็นว่าพระบ้านนอกคอกนามาหาก่ียดประเพณี
เย้ยเมียน หรือจะตีว่าอวดรู้สู้รับล้ำ ธรรมเนียมคนจะไปมาหาสู่กัน
ก็จะต้องทักทายปราศรัยจนมีโอกาสดอกันได้แล้ว จึงจะควรพูดควร
สนทนาเรื่องปัญหาใหญ่ทางสมณประเพณี หรือฐานผู้น้อยกับ
ผู้ใหญ่ จึงจะเป็นสิริมงคล จึงเขียนตอบพุ่งลงไปว่า **ถึงเป็นปราชญ์ก็
เป็นปราชญ์นอกประเทศ เป็นเชื้อเปรมติไม่ปราชญ์ในราชฐาน** แล้ว
ส่งให้ท่านพระครู จะได้แสดงกิริยาอย่างไรต่อไปก็เห็นหมดค่ากล่าว
เพียงเท่านั้น”

สำหรับปริศนาว่าผู้ใดคือคู่ปรับของสุนทรภู่ นั้น สันนิษฐานกันว่า
คือเจ้าอธิการแป้น เจ้าอาวาสรูปแรกของวัดพระปฐมเจดีย์ในช่วงก่อน
พ.ศ.2400-2408

นี่เป็นเพียงส่วนหนึ่งของคำถามที่นักวิชาการตั้งข้อสังเกต
และพยายามค้นหาคำตอบอย่างละเอียดลออ ในช่วงชีวิตของ
สุนทรภู่ที่สร้างผลงานอมตะ ยังคงมีประเด็นหลากหลายให้ค้นหา
อย่างไม่รู้จบ

พรรณราย เรือนอินทร์